

EGYHÁZAK ÖKUMENIKUS TANÁCSA

Ökumenikus megfontolások
a párbeszédéről és kapcsolatokról más vallású emberekkel
Harminc év párbeszédének áttekintése és
az 1979-es irányelvek felülvizsgálata (2004)

1. *Az Egyház kezdettől fogva azt vallotta, hogy Isten Jézus Krisztusban engeszteli ki a világot Önmagával. A történelem folyamán az Egyház arra törekszik, hogy megértse és az adott tényleges körülmények között alkalmazza hitének alapjait.*

A korai Egyháznak folyamatosan újra kellett gondolnia önértelmezését, amikor elmozdult azon állapotból, hogy még a zsidó hagyománynak volt része, majd lassan a zsidók és pogányok Egyházává vált, görög-római kereteiből pedig a világ más kultúrái és vidékei felé is nyitott.

Az Egyház hivatása továbbra is az, hogy képessé tegye tagjait arra, hogy más hithagyományokhoz tartozó emberekkel kapcsolatokat építsenek ki, és másokkal együtt tanúságtévőként éljenek.

2. *E látomáshoz hűen alakította ki az Egyházak Ökumenikus Tanácsa (EÖT) Chiang Maiban, 1979-ben Az élő hitű és világnézetű emberekkel folytatott párbeszéd irányelvei című megnyilatkozását.*

Megerősítjük ezen irányelvek értékeit, amelyeket széles körben terjesztettünk az egyházak elé elfogadásra. Mostanra azonban harminc évnyi tapasztalatunk halmozódott föl a vallásközi kapcsolatok és párbeszéd terén, lehetővé téve, hogy továbblépjünk az eddigi eredményekre vagy kísérletekre építve.

Az 1979-es irányelvek óta az ökumenikus mozgalom jelentős lépéseket tett a vallásközi kapcsolatok és párbeszéd elősegítése érdekében, ám az elvárások is nőttek erőfeszítéseink gyümölcseivel kapcsolatban.

3. *Az elmúlt években a tag egyházak olyan irányelveket kértek a vallásközi kapcsolatokról és párbeszédéről, amelyek a mai összefüggésrendszerekkel foglalkoznak. Minden korábbinál inkább növekvő igényt érezhetünk nemcsak a máshitű emberekkel folytatott párbeszédre, hanem valódi kapcsolatokra is. A vallási sokszínűség*

Egyházak Ökumenikus Tanácsa

növekvő tudata, a vallások lehetséges szerepe a viszályokban, és a vallás növekvő szerepe a közéletben olyan sürgető kihívásokat jelentenek, amelyek a különböző hitű emberek között nagyobb megértést és együttműködést kívánnak meg.

4. Az egész világot figyelembe véve, és különböző hagyományokhoz tartozó keresztényekként szólunk a tagegyházakhoz. Reméljük, hogy a helyi egyházak tanulmányozzák, megbeszélik és alkalmazzák majd ezen ökumenikus megfontolásokat saját élethelyzetük megszólítása érdekében.

Ezen erőfeszítés során a keresztényeknek tovább kell lépniük, együttműködésben más vallási hagyományokhoz tartozó embertársainkkal, hogy olyan közösen elfogadott irányelveket készítsenek a kapcsolatokra és a párbeszédre vonatkozóan, amelyek mindenkit tájékoztatnak, tanítanak és képessé tesznek arra, hogy a bizalom és közösségépítés útjára lépjen.

I. A VALLÁSKÖZI KAPCSOLATOK ÉS PÁRBESZÉD NAPJAINKBAN

5. A vallási sokszínűség egyre nagyobb tudatosulása növelte a kapcsolatok javítása és a párbeszéd szükségességét a különböző hitű emberek között. A könnyebb közlekedés, a nagyarányú menekülthullámok és a gazdasági hátrterű elvándorlások azt eredményezték, hogy egyre több különböző hitű ember él egymás mellett.

Ahol van indíttatás a párbeszédre és találkozásra, ott a különböző vallások tagjai között hatékonyabban lehet közvetíteni a tudást és fokozni az egymás iránti figyelmet. Sajnos, néha a közösségek közötti megszorodott kapcsolatok nehezebbé váltak a feszültségek és félelmek miatt.

Sok közösségben e feszültség megerősíti az igényt, hogy védjék saját önazonosságukat és sajátosságaikat. Néha elmosódik a határ az önazonosság indokolt keresése és a más vallású és kultúrájú szomszédainkkal szembeni ellenségeskedés között.

Az egész világon és a jelentős vallási hagyományok követői között is megnövekedett a mozgalmak és a vezetők hatása, akik mozgósítják híveiket a fenyegetettnek érzett sajátos önazonosság megőrzése érdekében.

Az önazonosság effajta fölfogását gyakran egy új társadalmi rend megteremtésének kizárólagos alapjává teszik, ezt pedig egy szentként fölfogott múlt kiválóatott tanításainak, hitelveinek és gyakorlatainak visszaállítása egészíti ki.

6. Amikor egy közösségben a vallási sokszínűség hatására növekszik a feszültség, fönáll a veszély, hogy visszaélnek a vallásos érzésekkel. A vallás az egyének és közösségek legmélyebb érzéseire és érzékenységeire szól: komoly

Ökumenikus megfontolások a párbeszédéről és kapcsolatokról

történelmi emlékeket őriz, és gyakran elvárja a megkülönböztetés nélküli vallási közösségvállalást.

A vallást néha a vizály okának tekintik, holott valójában sokkal valószínűbb, hogy csak fokozza a vizályt. A vallásközi kapcsolatok és párbeszéd arra szolgálnak, hogy segítsék a vallást megszabadítani az effajta visszaéléstől, és lehetőséget adjanak a vallásos embereknek, hogy együtt szolgálhassanak a gyógyulás és megbékélés hírnökeiként.

7. A vallási önazonosságok túl gyakran kerülnek vizályba és erőszakos kapcsolatba. A világ néhány részén a vallást egyre inkább azonosítják a származással, miközben vallásos fölhangokat adnak a népek közötti összeütközéseknek.

Más esetekben a vallási önazonosság már annyira szorosan összefügg a hatalommal, hogy a hatalomtól megfosztott közösségek, vagy akiket hátrányos megkülönböztetés sújt, a vallásukra az egyet nem értés és a tiltakozás mozgósító erejeként tekintenek.

E vizályok hajlamosak arra, hogy vallási közösségek közötti összeütközéseként jelenjenek meg, vagy éppen így jelenítik meg őket, a közösségi választóvonalak mentén kiélezve. A vallási közösségek gyakran mély megosztottságok, gyűlölködések és ellenségeskedések örökösei, melyeket általában vizályban álló nemzedékeken keresztül adnak tovább.

Amikor a közösségek kizárólag a vallásuk által azonosítják magukat, vagy mások így azonosítják őket, a helyzet robbanásig feszül, készen arra, hogy akár századokon keresztül békében élő közösségeket is szétszaggasson. A vallásközi kapcsolatok és párbeszéd föladata, hogy segítsen megakadályozni, hogy a vallás a közösségek közti törésvonallá váljék.

8. A vallásos közösségek közötti megosztottság megelőzését szolgáló világméretű erőfeszítések ma fontosabbak, mint valaha. A tömegtájékoztatás hatására az emberek hajlamosak arra, hogy az egyik helyen föllépő vizályt egy másik részének tekintsék, ennek nyomán pedig a világ egyik részén megjelenő ellenségeskedések más területekre is áttérjednek.

Az egyik helyen megjelenő erőszakos cselekedeteket arra használják, hogy egy másik helyen megerősítsék az előítéletes ellenségképet, vagy éppen megtorló támadásokat idézzenek elő a világ egy másik részén. Szükség van tehát arra, hogy tartózkodjunk a világméretű általánosításoktól, és mindegyik vizályt a maga összefüggésrendszerén belül elemezzük.

Az egyes összefüggésrendszerek sajátosságának hangsúlyozása nem mentesítheti a világ más részein élő hívő embereket, hogy azokért felelősséget érezzenek és részt

Egyházak Ökumenikus Tanácsa

vállaljanak bennük. A vallásközi elkötelezettség az egyik helyen valóban lényeges hozzájárulást jelenthet a béketeremtéshez és kiengesztelődéshez egy másik helyen.

9. Számos országban növekszik a vallás szerepe a közéletben, ez pedig több megértést és együttműködést követel meg a vallások között. A vallási vezetőket meghívják a kormányzati és nem kormányzati szervek, hogy nyilvánítsanak véleményt erkölcsi vonatkozású kérdésekben.

Ám hogy közösen és erkölcsi tekintéllyel nyilatkozzanak meg, a vallási közösségeknek föl kell ismerniük közös értékeiket, el kell dönteniük, hogy milyen mértékben képesek közösen véleményt nyilvánítani, és meg kell vitatniuk, hogy miként tudják elkerülni a közéleti erők túlzott befolyását.

II. A VALLÁSI SOKSZÍNŰSÉG MEGKÖZELÍTÉSE

10. Más vallási hagyományokhoz tartozó embertársainkkal találkozáskor számos keresztény tapasztalja meg Isten előtt a *közös emberiség* jelentését. E tapasztalat ama szentírási kijelentésben gyökeredzik, hogy Isten az egész teremtett világ Teremtője és Fönntartója:

„Az Úr a Föld, és ami betölti; a Földkerekség, és minden lakója.” (Zsolt 24,1) Isten arra hívta meg Izrael népét, hogy tanúságot tegyen a népek között; ugyanakkor azt is kijelentette, hogy Ő minden nép Istene (vö. Kiv 19,5–6).

A Szentírás végidőkre vonatkozó látomása szerint minden nép összegyűlik, a teremtett világot pedig Isten ama teljesség szerint állítja helyre, melyben mindent részeltetni akar. E meggyőződés tükröződik ama kijelentésben, hogy Isten soha nem marad tanúságtétel nélkül egyik nép számára sem (vö. ApCsel 14,17).

11. Amikor máshitű emberekkel állnak kapcsolatban, a keresztényeknek tudatában kell lenniük a vallási kifejezések kétértelműségeinek. Noha a vallási hagyományok bölcsességet, szeretetet, együttérzést és szent életet is tükröznek, mégsem védettek az ostobasággal, gonoszszággal és bűnnel szemben.

A vallási hagyományok és intézmények néha az elnyomás és kirekesztés rendszereit támogatják, vagy akként működnek. A vallási hagyományok bármely megfelelő értékelésének foglalkoznia kell kudarcaikkal is, amikor nem élnek összhangban legmagasabb eszményeikkel.

Keresztényekként különösen is tudatában vagyunk annak, hogy a történelem tanúsága szerint saját vallási hagyományunkat is néha arra használjuk, hogy az örömhír igazi jelentését eltorzítsuk, amelyet pedig hirdetniünk kellene.

Ökumenikus megfontolások a párbeszédéről és kapcsolatokról

12. Mint tanúségtévők, elkötelezett hittel közeledünk a vallásközi kapcsolatokhoz és párbeszédhez. A keresztény hit szívében az egy isteni Szentháromságba vetett hitünk áll. Megerősítjük, hogy Isten az Atya, az egész teremtett világ Teremtője és Fönntartója. Jézus Krisztus életét, halálát és föltámadását Isten megváltó műve középpontjának tartjuk mindannyiunk és az egész világ számára. A Szentlélek megerősít bennünket e hitben, megújítva életünket és elvezetve bennünket a teljes igazsághoz.

13. Meg vagyunk győződve arról, hogy hivatásunk tanúságot tenni a világban Isten gyógyító és kiengesztelő művéről Jézus Krisztusban. Ezt alázatosan tesszük, annak tudatában, hogy nem ismerjük teljesen az utakat, amelyeken át Isten megváltó műve beteljesedik. Most még csak tükörben, homályosan látunk, most csak töredékes a tudásunk, és nem ismerjük teljesen, hogy Isten mit tartogat számunkra (vö. 1Kor 13,12–13).

14. Sok keresztény nehezen találja az értelmét más vallási hagyományok valóságának, vagy nem viszonyul alkotó módon hozzájuk. Keresztényként azonban hisszük, hogy Isten Lelke a megértésünket meghaladó módon működik (vö. Jn 3,8). A Lélek tevékenysége meghaladja meghatározásainkat, leírásainkat és korlátozottságainkat.

Törekednünk kellene arra, hogy fölismerjük a Lélek jelenlétét ott, ahol „szereket, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség és önuralom” van (Gal 5,22–23). Isten Lelke a lelkeinkkel együtt sóhajtozik. A Lélek azért működik, hogy elhozza az egész teremtett rend számára a megváltást (vö. Róm 8,18–27).

15. Olyan világban vagyunk tanúségtévők, ahonnét nem hiányzik Isten, és olyan emberek előtt, akiknek van mondanivalójuk Istenről. Olyan emberekkel találkozunk, akik már most hitük szerint élnek, amely szabályozza az életüket, és amelyben már most otthon érzik magukat.

Keresztény hitünk által kialakított lelkiségünkkel és lelkületünkkel teszünk tanúságot közöttük. A keresztényeknek meg kell nyitniuk magukat mások tanúságtétele előtt, amelyet azok nem csupán szavaikkal tesznek, hanem hűséges cselekedeteikkel is, Isten iránti odaadással, önzetlen szolgálatban és elkötelezetten a szeretet és erőszakmentesség iránt.

16. Tanúságtételünket bűnbánat, alázat, épség és remény jellemzi. Tudjuk, milyen könnyen félremagyarázzuk Isten kinyilatkoztatását Jézus Krisztusban, tetteinkben elárulva azt, Isten igazsága tulajdonosaiként pózolva, nem pedig a

Egyházak Ökumenikus Tanácsa

kegyelem méltatlan elfogadóiként. A többiekben megtapasztalt lelkeség, odaadás, együttérzés és bölcsesség kevés alkalmat nyújt arra, hogy erkölcsi fel-sőbbrendűségre tartsunk igényt.

Ama szabadságra várva, melyet Isten az egész teremtett világ számára akar (vö. Róm 8,19–21), nem tehetünk mást, mint hogy tapasztalatainkat és tanúságtételünket megismertetjük a többiekkel, rájuk is figyelve akkor, amikor leg-mélyebb meggyőződéseiket és meglátásaikat fejezik ki.

17. Máshitű emberekkel kialakított párbeszédünk és kapcsolataink során fölismerjük, hogy Isten megváltásának titkát teológiai kijelentéseink nem me-rítik ki:

A. Az üdvösség Istenre tartozik; ezért nem ítélezhetünk mások fölött. Amíg hitünkről tanúságot teszünk, törekszünk megérteni az utakat, amelyek által Isten a céljait be kívánja teljesíteni.

B. Az üdvösség Istenre tartozik; ezért vagyunk képesek embertársainkat biz-tosítani arról a párbeszédben, hogy szándékunk komoly és nyitott arra, hogy az igazság teljessége felé együtt haladjunk.

C. Az üdvösség Istenre tartozik; ezért biztosan vallhatjuk e reményünket, min-dig készen arra, hogy számot adjunk róla, amikor erőfeszítéseket teszünk és együtt-működésre lépünk a többiekkel egy versengésektől, háborúktól, társadalmi egyen-lőtlenségektől és gazdasági igazságtalanságoktól szétszaggatott világban.

III. VEZÉRELVEK

18. A párbeszédnek a *kölcsönös képessé tétel* folyamatának kell lennie, nem pedig tárgyalásnak olyan felek között, akiknek érdekei és igényei különbözőek. A hatalmi viszonyok kényszereihez kötöttség helyett a párbeszédben álló felek-nek képessé kell válniuk arra, hogy az igazságosság, a béke és a minden ember javát szolgáló alkotótevékenység közös kereséséhez csatlakozzanak.

19. A párbeszéd során *növekszünk a hitben*. Nekünk, keresztényeknek a rész-vétel a párbeszédben a szentírási és teológiai hagyományra vonatkozó megérté-sünk állandó újraértékelését teszi szükségessé.

A párbeszéd minden közösséget önvizsgálatra indít, illetve módszereik újra-gondolására, melyek segítségével a hithagyományait értelmezik. A párbeszéd a hit megtapasztalásában is változást hoz, és segíti az embereket abban, hogy hi-tükben váratlan módon mélyüljenek el és növekedjenek.

Ökumenikus megfontolások a párbeszédéről és kapcsolatokról

20. A párbeszédben *reményünk megerősödik*. A rengeteg megosztottság, vizály és erőszak közepette remény van arra, hogy lehetséges az igazságosságban és békében élő emberi közösség megteremtése. A párbeszéd nem öncél, hanem eszköz arra, hogy a tisztelet és megértés hídjait fölépítsük: az élet örömteli megerősítése mindenki számára.

21. A párbeszédben *ápoljuk kapcsolatainkat*. Minden párbeszéd célja, hogy kapcsolatokat és kötődéseket építsünk azokkal, akiket *másiknak* tekintünk. E kötődések azonban nem épülnek ki könnyen vagy gyorsan. A türelem és kitartás ezért döntő jelentőségűek a párbeszéd gyakorlatában. Az eltökéltség a kitartásra, még ha a gyümölcsök nem is nyilvánvalóak, a párbeszéd egyik alapvető szabálya.

22. A párbeszédben *tájékozottnak* kell lennünk az *összefüggésekről*. A párbeszéd adott viszonyok között folyik. Elengedhetetlen olyan valóságok figyelembe vétele, mint a történelmi tapasztalat, a gazdasági háttér és a közéleti eszmék.

Továbbá a kulturális, nemi, nemzedéki, faji és nemzetiségi különbségek szintén jelentős hatással vannak a találkozás természetére és stílusára. Az összefüggérendszer komolyan vételével a párbeszéd célja nem a különbségek megszüntetése vagy a menekülés előlük, hanem rajtuk átívelve remény és bizalom kiépítése.

23. A párbeszédben *kölcsönös tiszteletre* törekszünk. A párbeszédben álló felek felelősek egymás hite önértelmezésének meghallgatásáért és figyelembe vételéért. A remény és bizalom abból származik, hogy a másik félnek engedjük meghatározni önmagát, tartózkodunk az átcsábítástól (prozelitizmus), és alkalmat teremtünk a kölcsönös kérdésre, s amennyiben megfelelő, a jogos bírálatra. E gyakorlat egymás tájékozott megértését segíti elő, ami minden más kapcsolat alapját jelenti.

24. A párbeszédben fontos, hogy a vallási hagyományok *sérthetlenségét tiszteljük* intézményeik és szervezeteik sokszínűségében. Ugyanennyire fontos, hogy elismerjük a módot, ahogy a párbeszéd résztvevői meghatározzák kapcsolatukat a közösségükkel. Néhányan hangsúlyozzák ama jogukat és kötelességüket, hogy közösségük nevében beszéljenek. Mások inkább azt választják, hogy saját tapasztalataikból kiindulva beszéljenek.

25. A párbeszéd *együttműködés és közös cselekvés*. Minden érintett felet a kezdetektől be kell vonni a tervezési folyamatba. A teendők közös meghatározásának ereje ama tényben rejlik, hogy így minden fél sajátjának tekinti a teendő-

ket, s elkötelezi magát arra, hogy végre is hajtsa azokat. A párbeszéd folytatásához elengedhetetlenek a világos célkitűzések, valamint a részvétel és rendszeres értékelés közösen megállapított szempontjai.

26. A párbeszédben arra törekszünk, hogy *befogadók* legyünk, minthogy a párbeszéd könnyen válhatik a kiváltságosok tevékenységévé, s korlátozódhatik a társadalom bizonyos rétegeire. Gondot kell fordítanunk annak biztosítására, hogy a párbeszéd különböző szinteken történjék, különböző csoportok között, s olyan kérdésekről, amelyek a közösség minden csoportjának életére hatással vannak.

IV. NÉHÁNY GYAKORLATI MEGFONTOLÁS

27. A vallásközi kapcsolatok és párbeszéd során az egyének és közösségek még a legjobb szándék mellett is szembekerülhetnek akadályokkal és nehézségekkel. A párbeszédre hívást néha habozva, gyanakodva, közömbösen vagy ellenállással fogadják, mind a saját közösségen belül, mind pedig más vallási közösségek részéről.

Néha a vallásközi kapcsolatok olyan magatartásokat közvetítenek, amelyek elmentésben állnak az adott kultúra által vallott értékekkel és a párbeszéd erkölcs-tanával. Néha a párbeszéd lehetséges eredménye nem látszik elégségesnek ahhoz, hogy a részvételt igazolja. Más kérdések pedig alapos megfontolásra késztetnek, amelyek közül némelyek a legutóbbi idők megbeszélésein kerültek felszínre.

28. Gyakran nagy az elvárás aziránt, hogy a párbeszéd jelentősen járuljon hozzá a közéleti vagy közösségi viszályok megoldásához és a béke helyreállításához olyan helyzetekben, ahol a vallás érintettnek tűnik.

Számos országban vannak olyan párbeszédben álló felek, akik képesek az együttműködésre a vallásokat elválasztó vonalakon keresztül is, a béketeremtés kézzelfogható erőfeszítései által. Vannak olyan esetek is, amikor a vallási vezetőket fölkérjük, hogy látható szerepük legyen az állam által támogatott békekezdeményezésekben.

Ám a párbeszéd hatása a viszályokra esetleg csalódást okozhat azoknak, akik magas elvárásokat támasztanak. Amikor képtelen csillapítani a viszályt, az alkalmassága is megkérdőjeleződik. Természetesen azonban a vallásközi párbeszéd nem pusztán eszköz, amely vészhelyzetekben a nehézségek azonnali megoldására szolgálna.

Ökumenikus megfontolások a párbeszédéről és kapcsolatokról

Az értékes bizalmon és barátságon alapuló kapcsolatok és viszonyok különböző vallású emberek között, amelyeket békeidőben csöndben építettek föl türelmes párbeszéd által, a vizályok idején elejét vehetik annak, hogy a vallást fegyverként használják.

Sok esetben az ilyen kapcsolatok egyengethetik az utat a közvetítési és békéltetési kezdeményezésekhez. A közösségi feszültségek idején vagy egy válság tetőpontján a közösségi választóvonalakon átnyúló kapcsolatok fölbecsülhetetlen értékűvé válhatnak a béke megteremtésében.

29. Noha a párbeszéd természete szerint közvetlen találkozás, minden párbeszédben vannak *láthatatlan résztvevők* is mindegyik oldalon. Embertársaink igen gyakran bennünket fognak felelősnek tartani a párbeszédben azért, amit keresztény testvéreink tettek vagy elmulasztottak megtenni, amit mondtak vagy nem mondtak.

Noha ez bizonyos szempontból elkerülhetetlen és néha még érthető is, nagyon is tudatában vagyunk a vallásokon belüli komoly nézetkülönbségeknek, és tudjuk, hogy a választóvonalak nem mindig a vallási közösségek között húzódnak, hanem gyakran a vallási közösségeken belül.

A különbségek nemcsak teológiai jellegűek lehetnek, hanem társadalmi, közéleti és erkölcsi kérdésekkel is kapcsolatban állhatnak. Különböző okokból találhatjuk magunkat néha ellentétes oldalakon olyan emberekkel, akikkel más-különbben közös hitet vallunk.

Megtanuljuk, hogy a vallási közösségek nem osztatlan tömbökként állnak szemben egymással. Az álláspontok sokszínűségét egyik oldalon sem kellene figyelmen kívül hagynunk vagy elnyomnunk, mialatt azt védelmezzük, amit a közösségünk érdekében állónak tartunk.

Egy hit melletti elkötelezettség nem foglalja magában az azonosulást azzal, amit a nevében tesznek vagy nem tesznek. Nem kell tehát védekező álláspontra helyezkednünk, hanem bizakodónak kell maradnunk a tekintetben, hogy a párbeszéd elősegítheti a mélyen rögzült vélemények vagy előítéletek megváltoztatását.

30. Számos vallási közösségben találkozhatunk olyan emberekkel, akiket, úgy tűnik, elsősorban a saját közösségük növekedése érdekel a *hithirdetés* különféle formái, köztük az átcsábítás segítségével. Úgy tűnik, hogy őket kevésbé érdekli a párbeszéd, vagy arra használják azt föl, hogy előmozdítsák hithirdetési tervüket.

Az ilyen helyzetek elkedvetleníthetik azokat, akik készek párbeszédbe bocsátkozni. Csalódottságuk pedig gyakran beárnyékolja annak lehetőségét, hogy a párbeszédben rátaláljunk azon embertársainkra, akik közösségükben az efajta hozzáállást távolságtartással szemlélik.

Elengedhetetlen, hogy célirányosan fölkutassuk megfelelő társainkat, és föltárjuk ama módokat, amelyek segítségével a párbeszéd hitelességét újraépíthetjük; az eltérő nézeteket valló embereket képessé téve ezáltal arra, hogy a megosztó kérdések megvitatására kölcsönös bizalmon alapuló és nyitott kapcsolatba lépjenek egymással.

31. A párbeszédnek számos megnyilvánulása létezik, visszatükrözve az élet különböző vonatkozásait. Az egyik megnyilvánulás nem jobb, mint a másik; részvételünknek ezért nem kellene alkalmazkodnia a párbeszéd semmilyen előre föllállított mintájához vagy rangsorához, hanem a szükségletekre kell választ adnia, megteve, ami lehetséges.

Néhány helyzetben könnyebben megvitathatjuk a *kulturális* különbségeket, mint a *vallásiakat*, még akkor is, ha vallási vonatkozású és a vallási gyakorlatot érintő kérdéseket is megfontolunk egy-egy ilyen megbeszélésen. Hasonlóképpen, *társadalmi* kérdésekben is lehetséges az együttműködés, sőt ez erősen kívánatos ott, ahol haboznak teológiai kérdésekről párbeszédet folytatni.

32. A párbeszéd indítékait néha meghatározhatják a vallási közösségek közötti *hatalmi viszonyok*, és a számbeli egyenlőtlenségek vélt vagy valós jelentősége. Számos országban e közösségek ugyanazon nyelvet beszélnek, és gyakran ugyanazon kultúrához is tartoznak.

Tagjaikat névlegesen gyakran egyenlő polgári és politikai jogok illetik meg a törvény előtt. A hátrányosan megkülönböztető gyakorlat azonban súlyosbítja a bizalmatlanságot és a megosztottságot.

Az állami intézkedések és a közösségi hagyományokban gyökeredző vallási önazonosságok összekeveredése a közösségeket arra készítheti, hogy fenyegetésként tekintsenek egymásra. Ez különösen igaz a bizonytalanságok, vagy olyan politikai és alkotmányos változások idején, amelyek az állam és vallás kapcsolatának újrameghatározását vonják magukkal.

A vallásközi párbeszéd nem tekinthet el attól, hogy fölismerje az egyenlőtlen hatalmi viszonyok és az egymásról kialakított kép hatásait, bármilyen torzak is legyenek azok. A párbeszédre irányuló kezdeményezések jelentősége nagyrészt ama célirányos és összpontosított erőfeszítésüktől függ, hogy eloszlassák a félelmet és gyanakvást azok között, akik a vallási közösségek képviselőinek tekinthetők.

Hasonlóképpen lényeges, hogy a vallásközi párbeszéd lehetőséget teremtsen arra, hogy a vallásközi elkötelezettségek megerősödjenek; miközben a megbeszélések és a közös cselekvés során állandóan fönntartják a közjó és a mindenkire kiterjedő közéleti részvétel központi jelentőségét.

Ökumenikus megfontolások a párbeszédről és kapcsolatokról

33. A részvétel a több vallás által szervezett *imádságon* egyre gyakoribbá vált számos keresztény számára. A mindennapi élet bizonyos helyzetei is lehetőséget nyújtanak a különböző vallású emberek találkozására.

Ilyenek lehetnek a vallásközi házasságok, a személyes barátságok, a közös imádság egy közös célért, például a békéért vagy egy sajátos válsághelyzetben. De az alkalom lehet egy nemzeti ünnep, egy vallási ünnepség, egy iskolai összejövetel vagy egyéb találkozók is, a vallásközi kapcsolatok és párbeszéd összefüggésrendszerében.

A különböző vallású emberek közötti imádságnak négy fajtája létezik:

A. A *keresztényeket meghívhatják* más istentiszteleti helyekre, ahol tisztelettel kell viseltetniük ama hagyomány szertartásai iránt.

B. A *keresztények* más vallású *vendégeket hívhatnak* templomi istentiszteletükre, és ekkor gondoskodniuk kell a szívélyes vendégszeretetről.

C. A *több vallás által szervezett imádság* egymás mellé helyezi a különböző hagyományok imádságát. Előnye az, hogy tiszteli mindegyik hagyomány változatosságát és épségét, valamint hogy egymás jelenlétében imádkozunk. Hátránya pedig az lehet, hogy kívülállók maradhatunk.

D. A *közös vallásközi imádság* olyan alkalom, amikor különböző vallású emberek együtt terveznek és készítenek elő egy közös imádságot, és vesznek abban részt. Némelyek szerint ez ama veszélyt hordozza, hogy imádságainkat a legkisebb közös nevezőre hozzuk, ez pedig elvehet valamit minden egyes vallás imádságának egyedülálló lelkiségéből. Mások számára az effajta imádság egyáltalán nem is lehetséges. Mégis, némelyek számára az együttimádkozás lelkileg gazdagító alkalom lehet.

Mindezen különböző válaszok azt jelzik, hogy a keresztények között e kérdés komoly átbeszélése még egyáltalán nem befejezett föladat.

34. *A rendkívül sokszínű közösségekben a keresztények és a más vallású emberek összetartoznak az élet párbeszédében, annak minden nehézségével, ugyanakkor gazdagságával és távlataival együtt. Újszerű bepillantást nyernek saját és mások hitének világába.*

Újra fölfedeznek olyan forrásokat, amelyek segítenek, hogy a Földet még emberiségesebbé és együttélésre alkalmasabbá tegyék. Megtanulják, hogy miként legyenek fogékonyabbak a többiek szükségleteire és vágyaira, s engedelmesebbek Isten egész teremtetett világra vonatkozó akaratának.

(Nagy István és Nagypál Szabolcs fordítása)

(Szakmailag ellenőrizte: Rozs-Nagy Szilvia és Orova Csaba)

(Békés Gellért Ökumenikus Intézet, Pannonhalma)